

Τα προσόντα του πιστοποιημένου διαχειριστή Ορολογίας σύμφωνα με την ECQA (European Certification & Qualification Association)

Θάνος Μεντζελόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση αποτελεί μια μελέτη πάνω στα απαιτούμενα προσόντα και ικανότητες του πιστοποιημένου διαχειριστή Ορολογίας σύμφωνα με την ECQA (European Certification & Qualification Association = Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πιστοποίησης και Εξειδίκευσης). Εδώ εξετάζονται θέματα όπως ο τόσο σημαντικός ρόλος της σωστής διαχείρισης Ορολογίας στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, τα διάφορα μοντέλα διαχείρισης ορολογικού υλικού, η διαχείριση τόσο μονόγλωσσας όσο και πολύγλωσσας ορολογίας και ορολογικών πονημάτων, οι συνεργασίες με παρεμφερή τμήματα οργανισμών και επιχειρήσεων, η δημιουργία νέων εξειδικευμένων αλλά και η αξιοποίηση των υπάρχοντων σύγχρονων ορολογικών βάσεων δεδομένων, ορολογικών συλλογών και του διαδικτύου, η δημιουργία εξειδικευμένων ομάδων εργασίας, η διαχείριση συγκρούσεων καθώς και διάφορα νομικά θέματα όπως η κατοχύρωση πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στο θέμα της τυποποίησης και εγχωριοποίησης ορολογίας καθώς και λογισμικού, ενώ καθίσταται πλέον σαφές ότι ο σύγχρονος και επαγγελματίας διαχειριστής Ορολογίας θα πρέπει να διακρίνεται από ευελιξία όσον αφορά στην αξιοποίηση των ορολογικών πόρων, ορθή κρίση ως προς την εκτίμηση καταστάσεων και τη διεξαγωγή ελέγχων ποιότητας, αλλά κυρίως από ανοιχτούς γνωστικούς ορίζοντες προκειμένου να φέρει εις πέρας το ορολογικό έργο που του έχει ανατεθεί εντός συγκεκριμένων χρονικών ορίων. Στο τέλος γίνεται και μικρή αναφορά στις εξετάσεις της ECQA για τη χορήγηση του διπλώματος «Πιστοποίησης Διαχείρισης Ορολογίας» και τις προοπτικές αξιοποίησής του, ενώ επιχειρείται και μια διερεύνηση των αναγκών της ελληνικής γλώσσας για πιστοποιημένους διαχειριστές ορολογίας και του τρόπου που αυτοί θα βοηθούσαν στην επιστημονική εισαγωγή, μετάφραση και χρήση των ειδικών όρων.

The qualifications of the Certified Terminology Manager according to the ECQA (European Certification & Qualification Association)

Thanos Mentzelopoulos

ABSTRACT

This paper constitutes a study on the required qualifications and abilities of the Certified Terminology Manager according to the ECQA (European Certification and Qualification Association). Subjects such as the important role of right management of Terminology in the modern labour environment, the various models of management of terminological material, the management of both monolingual multilingual terminologies and terminological projects, the collaborations with relevant departments of organisms and enterprises, the creation of new specialised but also the exploitation of the existing modern terminological databases, terminological collections and internet, the creation of specialized workteams, conflict management as well as various legal subjects, such as the consolidation of intellectual property etc are examined. Particular attention is given to the standardization and

localization of terminology as well as software, while it is rendered henceforth explicit that the professional Terminology Manager should be distinguished by flexibility with regard to the exploitation of terminological resources, unbiased crisis as for the estimate of situations and the conduct of quality checks, but mainly by open cognitive horizons in order to complete the assigned terminological work within strict time limits. There is also a small report concerning the examinations of ECQA on the issuing of the diploma of "Certified Terminology Management" and its prospects. Also attempted is a research of the needs of the Greek language for Certified Terminology Managers and the way these would help in the scientific import, translation and use of special terms.

1 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πιστοποίησης και Εξειδίκευσης (ECQA)

Σήμερα, με την παραγωγή νέας γνώσης, καθώς και νέων μεθόδων και διαδικασιών που να χρειάζονται περιγραφή και κατονομασία να είναι καθημερινό φαινόμενο, είναι σημαντική η αναγνώριση και πιστοποίησή τους από εξειδικευμένους επαγγελματίες για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Σαν σπονδυλική στήλη αυτής της πρωτοβουλίας, η Ε.Ε. υποστήριξε την καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Πιστοποίησης και Εξειδίκευσης (ECQA). Ο συγκεκριμένος οργανισμός είναι το αποτέλεσμα σημαντικών πρωτοβουλιών της Ε.Ε. ειδικά τα τελευταία δέκα χρόνια όπου στη ζωή της ενωμένης πλέον Ευρώπης μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί φορείς αποφάσισαν να ακολουθήσουν μια κοινή διαδικασία όσον αφορά στην πιστοποίηση των προσώπων σε διάφορους επιστημονικούς τομείς.

2 Πρώτες προσπάθειες στη διαχείριση Ορολογίας

Ειδικά στην Κεντρική Ευρώπη, οι πρώτες απόπειρες με στόχο τη θέσπιση ορισμένων κανόνων όσον αφορά στην κατηγοριοποίηση και διαχείριση ορολογικού υλικού σε έναν συγκεκριμένο επιστημονικό τομέα έχουν τις ρίζες τους αρκετούς αιώνες πίσω, αρχίζοντας από τον Dürer (1471-1528) με πεδίο έρευνας τα Μαθηματικά, τον Vesalius (1514-1564) με την Ανατομία, τον Lavoisier (1743-1793) με τη Χημεία, τον Berthollet (1748-1822) με τη Χημεία και τον von Linne (1707-1778) με τη Βοτανολογία και τη Ζωολογία αντίστοιχα. Αργότερα, ειδικά προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα, με την ώθηση που δόθηκε από τη Βιομηχανική επανάσταση προέκυψαν διαφορετικές ανάγκες οι οποίες έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Έτσι, παρατηρούμε τη σύσταση διαφόρων φορέων και επιτροπών με καθήκον να κατηγοριοποιήσουν πιο αναλυτικά και επιστημονικά τόσο το προϋπάρχον, όσο

και το νέο ορολογικό υλικό που προέκυπτε καθημερινά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σύσταση της Διεθνούς Ηλεκτροτεχνικής Επιτροπής (International Electrotechnical Commission) στο Λονδίνο το 1906 με τον προαναφερθέντα σκοπό, καθώς επίσης και την κατάρτιση ενός διεθνούς λεξικού συναφούς ορολογίας. Τελικά το λεξικό εκδόθηκε το 1938 αποτελούμενο από όρους στην αγγλική, γαλλική, ιταλική, ισπανική και γερμανική γλώσσα, όπως επίσης και στη διεθνή γλώσσα esperanto, κατηγοριοποιημένους σε 14 σχετικά επιστημονικά πεδία. Ακολούθησε το 1927 ο Γερμανικός Οργανισμός Τυποποίησης (DIN=Deutsches Institut für Normung) ο οποίος σχημάτισε εξειδικευμένες επιτροπές για να ασχοληθούν με θέματα ορολογίας και το 1926 η ISA (=International Standards Association) που μετέπειτα μετονομάστηκε στον γνωστό ISO.

Ακόμα αργότερα, στις δεκαετίες του '60 και '70, τα αρμόδια τμήματα μεγάλων οργανισμών και εταιρειών άρχισαν να αναπτύσσουν υπολογιστικές βάσεις δεδομένων (π.χ. Eurodicautom), ενώ σήμερα στον 21^ο αιώνα μπορούμε να βρούμε τα πιο εξελιγμένα λογισμικά που στοχεύουν στη βελτιστοποίηση της διαχείρισης ορολογικού υλικού.

3 Μέθοδοι διαχείρισης και επεξεργασίας ορολογίας

Η Ορολογία συνιστά σημαντικό παράγοντα στο σύγχρονο διεθνές επιχειρηματικό και επιστημονικό περιβάλλον, από τη στιγμή μάλιστα που δε μπορεί να υφίσταται γνώση χωρίς ορολογία. Η δε καλύτερη εκμετάλλευση αυτής της γνώσης μπορεί να αποφέρει πολλά και σημαντικά οφέλη στους χρήστες και κατόχους της, είτε οικονομικά είτε επιστημονικά, καθώς στην προκειμένη περίπτωση η γνώση ισοδυναμεί με πλούτο, ειδικά σε μια κοινωνία η οποία βομβαρδίζεται καθημερινά με απίστευτες ποσότητες νέας γνώσης. Η κρισιμότητα του ρόλου της αποκτά ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον αν αναλογιστούμε τους κινδύνους που ελλοχεύουν από τη μη σωστή διαχείρισή της: εδώ μπορεί να γίνει λόγος για απώλειες οικονομικές (που σχετίζονται με μη επαρκείς μεταφράσεις ή/και προβλήματα επιχώριας προσαρμογής προϊόντων), επικοινωνιακές (μέσω γραμματικών, συντακτικών και εκφραστικών λαθών), καθώς και να τεθούν ζητήματα νομικής ευθύνης (εξαιτίας αποτυχημένων προϊόντων, εγγυήσεων, ή ακόμα και κινδύνων για την ανθρώπινη ζωή). Θα πρέπει να τονιστεί επίσης ότι ο ρόλος της ορολογίας είναι πολύ πιο σημαντικός όταν έχουμε να κάνουμε με «έξυπνα», πολύπλοκα και δαπανηρά προϊόντα, όπως π.χ. λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών και εξειδικευμένο ιατρικό εξοπλισμό, σε σύγκριση π.χ. με αγροτικά ή άλλα πιο απλά ως προς την έρευνα και κατασκευή προϊόντα.

Η διαχείριση ορολογίας αποτελεί λοιπόν επιτακτική ανάγκη ειδικά σήμερα, είτε αναφερόμαστε σε εξατομικευμένες περιπτώσεις ή ομάδες χρηστών ή τμήματα οργανισμών και εταιρειών και μπορεί να διεξαχθεί σωστά με τη βοήθεια της τεχνολογίας και ειδικά των

προγραμμάτων επεξεργασίας δεδομένων. Με τον τρόπο αυτό, ο διαχειριστής ορολογίας, εκτός από πρόσβαση σε ηλεκτρονικά λεξικά και ορολογικές βάσεις δεδομένων, έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει έναν δικό του, προσωπικό μηχανισμό διαχείρισης του ορολογικού υλικού στο οποίο εξειδικεύεται, χρησιμοποιώντας είτε προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, είτε συστήματα διαχείρισης βάσεων δεδομένων, ή βεβαίως εξειδικευμένα προγράμματα διαχείρισης όρων. Η κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις διαθέτει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και είναι σαφές ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται ανάλογα με το είδος του πονήματος που ο διαχειριστής καλείται να φέρει εις πέρας. Θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο πάντως ότι το πιο χρήσιμο και συνολικά αξιόπιστο από τα παραπάνω ηλεκτρονικά εργαλεία είναι τα εξειδικευμένα προγράμματα διαχείρισης ορολογίας, καθώς έχουν δημιουργηθεί επί τούτου, προσφέροντας τις περισσότερες επιλογές στο χρήστη, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό την απόδοσή του.

Σύμφωνα με τον Schmitz, 3 είναι οι βασικές μέθοδοι διαχείρισης ορολογικού υλικού: η ορολογική εργασία που γίνεται *ad hoc* (αποσκοπεί στην επίλυση ενός συγκεκριμένου ορολογικού προβλήματος με έρευνα για άγνωστους όρους, συνώνυμα, ισοδύναμα κλπ.), η ορολογική εργασία που είναι προσανατολισμένη στο κείμενο (προϋποθέτει μια προπαρασκευαστική ορολογική έρευνα σε ένα δεδομένο κείμενο έτσι ώστε τα πιθανά προβλήματα να έχουν επιλυθεί πριν τη διαδικασία μετάφρασης) και η ορολογική εργασία που είναι προσανατολισμένη στο επιστημονικό πεδίο (προϋποθέτει ορολογική έρευνα σε όλες τις έννοιες ενός γνωστικού αντικείμενου με στόχο την κατάρτιση πλήρους ορολογίας).

Διάφοροι παράγοντες παίζουν το δικό τους ρόλο και επηρεάζουν την ορολογική εργασία, άρα και επεξεργασία και διαχείριση: οι σκοποί και οι χρήστες, το πλήθος των εννοιών και των γλωσσών στις οποίες πρέπει να αποδοθούν, οι δομές και τα πληροφοριακά πεδία των ορολογικών βάσεων δεδομένων, οι χρονικοί περιορισμοί, η απαραίτητη προσβασιμότητα σε πληροφορίες, άρα και τεκμηρίωση, οι υπάρχουσες υλικο-τεχνικές υποδομές, ενώ, όλο και συχνότερα, οικονομικοί παράγοντες μπορούν να οδηγήσουν σε συμβιβασμούς όσον αφορά στην ποιότητα του επιτελούμενου έργου. Η σωστή ορολογική εργασία προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, προσεκτικό σχεδιασμό και υπολογισμό, σαφή προσδιορισμό του θεματικού πεδίου, πρόσβαση σε τεκμηριωμένο υλικό, σωστή χρήση των υπάρχοντων ορολογικών πόρων και στο τέλος φυσικά έλεγχο ποιότητας προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία της.

Από τη μεριά τους, οι μεγάλοι οργανισμοί και επιχειρήσεις ακολουθούν τις ίδιες μεθόδους, προσαρμοσμένες στις δικές τους ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις. Μεταξύ άλλων, βασικό μέλημά τους αποτελεί η ολοκληρωμένη εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού που ασχολείται με θέματα ορολογίας και η καλή συνεργασία του με άλλα παρεμφερή τμήματα και

κέντρα λήψης αποφάσεων, η ανάλυση υπαρχόντων ορολογικών συλλογών και σχετικού κειμενικού υλικού, ο σχεδιασμός εξειδικευμένων ορολογικών βάσεων δεδομένων, η επιλογή των σωστών λογισμικών διαχείρισης ορολογίας, αλλά και η πρόβλεψη και ανάλυση των συνθηκών της αγοράς που ουσιαστικά καθορίζουν το πεδίο δράσης τους.

Σε κάθε περίπτωση, αν παρουσιαστεί η ανάγκη δημιουργίας νέων όρων, θα πρέπει να τηρηθούν όλοι οι γνωστοί κανόνες: της διαφάνειας, της συνέπειας, της καταλληλότητας, της γλωσσικής οικονομίας, της δυνατότητας δημιουργίας παραγώγων, της γλωσσολογικής ορθότητας και της μοναδικότητας. Όσον αφορά τώρα στην τεκμηρίωση, και στην περίπτωση που χρησιμοποιείται το διαδίκτυο, απαιτείται διασταύρωση στοιχείων προκειμένου να καταλήξει κανείς σε ασφαλή συμπεράσματα. Τα πιθανά προβλήματα εδώ σχετίζονται με τη σωστή συντήρηση των ορολογικών βάσεων δεδομένων, οι οποίες ενίοτε, όταν δεν τροφοδοτούνται καταλλήλως, ξεπερνώνται, απαρχαιώνονται και τελικά παύουν να λειτουργούν. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητος ο περιοδικός έλεγχος των δεδομένων έτσι ώστε να καταστεί σαφές αν αυτά εξακολουθούν να παραμένουν ακριβή, σωστά, πλήρη, σταθερά και γενικώς αποδεκτά, σύμφωνα πάντα με το πρότυπο ISO 1087-2:2000. Από τη μεριά του, ο διαχειριστής ορολογίας θα πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς για τις νέες τάσεις διαχείρισης ορολογικού υλικού, να ακολουθεί τα πρότυπα ορολογίας του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (ISO), να επεξεργάζεται και να δημιουργεί επιπλέον δικές του μεθόδους και διεργασίες ελέγχου ποιότητας της εργασίας του, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει τα ποσοστά λάθους.

4 Τυποποίηση Ορολογίας

Οι τυποποιημένες ορολογίες αντανακλούν ένα συνεκτικό ορολογικό σύστημα, είναι περισσότερο ακριβείς (καθώς π.χ. μεταξύ άλλων αποκλείουν συνώνυμα, ορθογραφικές και μορφολογικές παραλλαγές) και με τον τρόπο αυτό προσφέρουν μεγαλύτερη επικοινωνιακή διαύγεια και σαφήνεια. Μια από τις κυριότερες λειτουργίες μιας τυποποιημένης ορολογίας αποτελεί η κατάδειξη των προτιμώμενων, δόκιμων αλλά και αδόκιμων όρων ανά επιστημονικό πεδίο. Το ρόλο αυτόν αναλαμβάνουν συνήθως τεχνικές επιτροπές που καταρτίζονται από διεθνείς οργανισμούς τυποποίησης, αλλά και, σε μικρότερη κλίμακα, μεγάλες συνήθως εταιρείες, οργανισμούς και επαγγελματικές ενώσεις. Έτσι, η εργασία που πρέπει να επιτελέσει ο διαχειριστής ορολογικών δεδομένων είναι ιδιαίζουσας σημασίας, καθώς θα πρέπει να λάβει υπόψιν πολλές και διαφορετικές παραμέτρους πριν καταλήξει σε κάποια ξεκάθαρη και αποδεκτή πρόταση. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό έχει επιτευχθεί, σε κάποιες άλλες όμως, όπως στην περίπτωση του *Record number*, παρατηρούνται συγκεκριμένες ανακολουθίες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι, σύμφωνα και με

τον Martin, το μέσο κόστος δημιουργίας και καταχώρισης ενός νέου όρου είναι κατά πολύ μικρότερο από αυτό της διόρθωσης ενός λανθασμένου όρου στο σύνολο των κειμένων που απαντά.

Η τυποποίηση ορολογίας απαντά σε κείμενα που αφορούν κυρίως σε εγχειρίδια, οδηγίες χρήσεως, τεχνικές προδιαγραφές, επιστημονικά (όχι εκλαϊκευμένα) βιβλία και άρθρα, διεθνή πρότυπα και διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συμβόλαια, λογισμικά διασύνδεσης και άλλα παρεμφερή κειμενικά περιβάλλοντα όπου ανιχνεύεται υψηλή συχνότητα εμφάνισης τεχνικών όρων. Έτσι λοιπόν, μετά την παραγωγή γνώσης και πληροφορίας ακολουθεί η διατύπωσή τους, για να φτάσουμε στο τέλος στη φάση της επιχώριας προσαρμογής τους σε άμεση συνάρτηση με τη διαχείριση της ορολογίας. Αυτό που είναι σημαντικό, ειδικά στην περίπτωση επιχώριας προσαρμογής λογισμικού, είναι ότι η αντίστοιχη ορολογία θα πρέπει να έχει οριστεί πλήρως και δημιουργηθεί πριν αρχίσει η διαδικασία προσαρμογής, καθώς επίσης ότι αυτή η φάση συνήθως ξεκινά πριν από την ολοκλήρωση του κειμένου-πηγή, προκειμένου να διευκολύνει την ταυτόχρονη διάχυση του προϊόντος σε πολλές αγορές χωρίς καθυστερήσεις.

Καθίσταται σαφές ότι η σωστή διαχείριση ορολογίας βοηθά όχι μόνο τους τελικούς χρήστες του προϊόντος, αλλά και τους ειδικούς σε θέματα τεκμηρίωσης και επιχώριας προσαρμογής, καθώς, όπως είναι φυσικό, λιγότερα λάθη στο κείμενο-πηγή συνεπάγονται όχι μόνο λιγότερα λάθη στο κείμενο-στόχος, αλλά και σημαντική μείωση τόσο του χρόνου όσο και του κόστους δημιουργίας του. Στον αιώνα της εξειδίκευσης που διανύουμε, η αποτελεσματική διαχείριση ορολογίας αποτελεί αναγκαία παράμετρο τόσο της δημιουργίας γνώσης, άρα και πληροφορίας, όσο και της διαδικασίας επιχώριας προσαρμογής λογισμικού και λοιπού υλικού. Η υψηλής ποιότητας ορολογική εργασία, σε όποια βαθμίδα κι αν συντελείται (διεθνείς φορείς, οργανισμοί, επιχειρήσεις), είναι σαφώς μια χρονοβόρα αλλά και ακριβή διαδικασία και για το λόγο αυτό, όσο περισσότεροι επαγγελματίες και εφαρμογές τη χρησιμοποιούν, τόσο μεγαλύτερα είναι και τα αντίστοιχα οφέλη. Όσο βέβαια νωρίτερα ξεκινά η ορολογική εργασία, τόσο πιο αποδοτική αποδεικνύεται εκ των πραγμάτων η ανάπτυξη αλλά και η επιχώρια προσαρμογή του εκάστοτε υλικού, ενώ παράλληλα μειώνεται το κόστος και ο φόρτος μετάφρασης και εγχωριοποίησης, τα προϊόντα εισάγονται στις αγορές γρηγορότερα και, τέλος, υποστηρίζεται και τεκμηριώνεται η αποδοχή τους από τους χρήστες τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν όλα αυτά τα δούμε σε σχέση με τις λεγόμενες γλώσσες ευρείας ή μειωμένης διάχυσης, τότε θα πρέπει να τονίσουμε ότι η επιχώρια προσαρμογή είναι μια διαδικασία η οποία θα πρέπει να λαμβάνει χώρα στις δευτερες κάθε φορά που έχουμε παραγωγή νέας γνώσης από τις πρώτες.

Διάφορα προβλήματα, κυρίως διαπολιτισμικής υφής, δημιουργούνται σε διάφορες περιπτώσεις, όπως π.χ. όταν ανάμεσα στο κείμενο-πηγή και στο κείμενο-στόχος παρεμβάλλεται μια τρίτη γλώσσα, ή όταν ο διαχειριστής ορολογίας έρθει αντιμέτωπος με μια κακή και λανθασμένη μετάφραση του πρωτότυπου υλικού, με αποτέλεσμα να υπάρχουν καθυστερήσεις όσον αφορά στην επιχώρια προσαρμογή των εκάστοτε προϊόντων, αλλά και λάθη στο τελικό προϊόν που σίγουρα υποβαθμίζουν την αξιοπιστία της εργασίας που έχει συντελεστεί. Για το λόγο αυτό, σημαντική είναι η ανάγκη ύπαρξης ενός συστήματος ελέγχου ποιότητας όσον αφορά στη συλλογή, επεξεργασία και καταχώριση ορολογίας, αλλά και αυτοματοποιημένων πλέον διαδικασιών έτσι ώστε να διευκολύνεται το έργο του διαχειριστή ορολογικού υλικού, το οποίο μεταξύ άλλων περιλαμβάνει έλεγχο του κειμένου-πηγή, σωστή διαχείριση των περιεχομένων αλλά και της μετάφρασης, κριτική ανάλυση των αναγκών των χρηστών στους οποίους απευθύνεται και, τέλος, σωστή διαχείριση της ροής εργασίας.

Για το λόγο αυτό έχουν θεσπιστεί τα διάφορα διεθνή πρότυπα από τον ISO (Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης) που αφορούν πρότυπα πιστοποίησης προϊόντων, διαδικασιών και προσφοράς υπηρεσιών και, φυσικά, ορολογίας. Ο σκοπός τους είναι η διασφάλιση της ποιότητας των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά και η δυνατότητα ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών, όσον αφορά στα λειτουργικά πρότυπα.

5 Διαχείριση ορολογικών πονημάτων

Η σωστή διαχείριση ορολογικών πονημάτων είναι εξαιρετικής σημασίας και αποτελεί πρώτιστο καθήκον του διαχειριστή ή των τμημάτων διαχείρισης ορολογικού υλικού, καθώς περιλαμβάνει θέματα στα οποία πρέπει να δείξει τις ικανότητές του: παρακολούθηση και επίβλεψη του επιτελούμενου έργου, ανάθεση καθηκόντων σε έμπειρους μεταφραστές και διορθωτές, καθοδήγηση όλων των εμπλεκόμενων μερών στο έργο, τήρηση του χρονοδιαγράμματος παράδοσής του, επικοινωνία και συνεργασία και με τους εντολείς του συγκεκριμένου έργου.

Πολύ καλή προετοιμασία χρειάζεται εξάλλου όταν πρόκειται να τεθεί θέμα πνευματικών δικαιωμάτων (copyright), νομικής ευθύνης, εμπιστευτικότητας, εμπορικών συμφωνιών, γλώσσας-πηγή και γλώσσας-στόχος, καθώς και εξασφάλιση ποιότητας του έργου που έχει ανατεθεί. Για το λόγο αυτό, τα τμήματα διαχείρισης ορολογίας των μεγάλων οργανισμών και επιχειρήσεων βρίσκονται σε αδιάκοπη επικοινωνία και συνεργασία τόσο με το νομικό τμήμα, όσο και με το τμήμα διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, το οικονομικό, το μεταφραστικό, το γλωσσολογικό και το τμήμα δημοσίων σχέσεων. Σε κάθε περίπτωση η ανατροφοδότηση εκ μέρους των εντολέων έχει μεγάλη σημασία ώστε να εξαχθούν όσο το δυνατόν ασφαλέστερα συμπεράσματα όσον αφορά στην αξιοπιστία και ποιότητα του επιτελούμενου έργου.

Για την άντληση ορολογικών πληροφοριών ο διαχειριστής ορολογίας έχει τη δυνατότητα να ερευνήσει τεχνικά/επιστημονικά βιβλία, άρθρα, δημοσιεύσεις, διεθνή πρότυπα, τεχνικές προδιαγραφές, εξειδικευμένα λεξικά και εγκυκλοπαίδειες, ορολογικές συλλογές και βάσεις δεδομένων, ενώ μπορεί να απευθυνθεί σε επιστημονικές βιβλιοθήκες, πανεπιστημιακά τμήματα, διεθνείς οργανισμούς και επιχειρήσεις, επαγγελματικές ενώσεις, ακόμα και στο διαδίκτυο, το οποίο προσφέρει μια τεράστια δεξαμενή από εύκολα προσβάσιμες αλλά ενίοτε αμφίβολης αξιοπιστίας πληροφορίες, τις οποίες θα πρέπει βέβαια να ελέγξει και να τεμκρηιώσει πριν προβεί σε χρήση τους. Εκτός από όρους καθεαυτούς, θα έχει τη δυνατότητα να ερευνήσει μεταξύ άλλων και για συνώνυμα, συντομογραφίες, ισοδύναμα, να ανακαλύψει ορισμούς αλλά και κειμενικά περιβάλλοντα στα οποία απαντούν οι προς εξέταση όροι, ακόμα και γενικές πληροφορίες ως προς τη χρήση τους. Με εξαίρεση κάποιες ορολογικές συλλογές και βάσεις δεδομένων που λειτουργούν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. IATE, EuroTermBank κλπ.), μόνο οι διαδικτυακές πύλες που ανήκουν σε πανεπιστημιακούς και επιστημονικούς φορείς, επαγγελματικές ενώσεις και ενίοτε μεγάλες εταιρείες ανανεώνονται συστηματικά και τακτικά και μπορούν να προσφέρουν αξιόπιστες ορολογικές πληροφορίες και συνδέσμους. Σε κάθε περίπτωση ο διαχειριστής ορολογικού υλικού θα πρέπει να αποφασίσει αν οι πληροφορίες που έχει συλλέξει είναι χρήσιμες, αξιόπιστες και προπάντων κατάλληλες για το έργο που έχει να φέρει σε πέρας. Επιπλέον θα πρέπει να ελέγξει το χρόνο καταχώρισης των ορολογικών πληροφοριών, το κοινό στο οποίο απευθύνονται, καθώς και τον σκοπό που επιτελούν. Το σπουδαιότερο καθήκον του βέβαια είναι η διασταύρωση και επαλήθευση των συγκεκριμένων πληροφοριών και με άλλους, διαδικτυακούς και μη, πόρους. Είναι γεγονός πάντως ότι τόσο ο όγκος, όσο και η ποιότητα των ελεύθερα διακινούμενων πληροφοριών στο διαδίκτυο βελτιώνεται σε καθημερινή βάση, ενώ επιτακτική είναι πλέον η ανάγκη συνεχούς ανανέωσης των ορολογικών συλλογών και βάσεων δεδομένων προκειμένου να συνεχίσουν να υφίστανται χωρίς προβλήματα.

Η συλλογή ορολογίας όσον αφορά σε μεγάλους οργανισμούς και επιχειρήσεις δεν συντελείται σε ένα και μόνο συγκεκριμένο τμήμα, καθώς αυτή αντλείται εξίσου π.χ. από το τμήμα μάρκετινγκ, το τμήμα έρευνας και εξέλιξης, το τμήμα εξυπηρέτησης πελατών, το νομικό και οικονομικό τμήμα, το τμήμα διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, ακόμα και από τη διοίκηση. Τέτοιας έκτασης και είδους ορολογική εργασία θα έπρεπε να συντελείται περισσότερο σε κεντρικό επίπεδο, αλλά, καθώς αφορά σε εταιρική-συλλογική γνώση, εμπλέκονται κι άλλα τμήματα ή μεμονωμένοι ειδικοί επί του γνωστικού αντικείμενου, οι οποίοι θα πρέπει να συνεργαστούν ομαλά και αποδοτικά, προκειμένου να έρθει σε πέρας το ανατεθέν έργο. Το συμπέρασμα που ανακύπτει εδώ είναι ότι προκειμένου να συντελεστούν επιτυχώς οι διάφορες μεταφραστικές και ορολογικές εργασίες, ο διαχειριστής ορολογίας θα

πρέπει μεταξύ άλλων να διαθέτει αφ' ενός ικανότητες διοίκησης ομάδων και διαχείρισης πονημάτων για να μπορεί να ανταπεξέλθει με επιτυχία σε ενδεχόμενες δυσκολίες και αφ' ετέρου να γνωρίζει πώς να διαχειρίζεται και να παρέχει τη σωστή πληροφορία στο σωστό χρόνο και προπάντων στην κατάλληλη μορφή.

Η ροή εργασίας όσον αφορά στη διαχείριση ορολογικού υλικού ξεκινά αρχικά από τη γλώσσα-πηγή, συνεχίζει στη γλώσσα-στόχος και στο τέλος όλα τα συλλεχθέντα δεδομένα εισάγονται και ενσωματώνονται σε μια βάση δεδομένων. Αυτό σημαίνει βέβαια την ύπαρξη και συνεργασία ορολόγων, αλλά και ειδικών επί των κατάλληλων γνωστικών πεδίων και διαχειριστών ορολογίας τόσο στη γλώσσα-πηγή όσο και στη γλώσσα-στόχος.

6 Διαχείριση Ορολογίας και κατοχύρωση πνευματικών δικαιωμάτων

Ο ρόλος του διαχειριστή ορολογίας μπορεί να κυμαίνεται από χρήστη έως και δημιουργό πνευματικά κατοχυρωμένου υλικού ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι ο οποιοσδήποτε συγγραφέας δε μπορεί να έχει και τις απαραίτητες νομικές γνώσεις για να κατοχυρώσει το δημιούργημά του. Σε περιπτώσεις όπου ενδεχομένως να εγερθεί ζήτημα κατοχύρωσης πνευματικών δικαιωμάτων, η συμβουλή ενός νομικού θα ήταν απαραίτητη προκειμένου να αποφευχθούν δυσάρεστες καταστάσεις, όσον αφορά στο τι ακριβώς προστατεύεται και κατοχυρώνεται και τι όχι, ειδικά όταν παρεμβάλλεται και η μεταφραστική διαδικασία. Φυσικά σε διαφορετικά κράτη απαντώνται αρκετές διαφορές σε σχέση με την κατοχύρωση των πνευματικών δικαιωμάτων, αφού πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν αρκετοί επί μέρους παράγοντες, π.χ. στις ΗΠΑ εκτός από τους ομοσπονδιακούς νόμους θα πρέπει να συνεξετάζονται και οι πολιτειακοί, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρούνται ανακολουθίες. Στην Ε.Ε. αντίθετα, με την οδηγία 96/9/EC της 1996/03/11 προστατεύονται και κατοχυρώνονται τα πνευματικά δικαιώματα ανάλογα βέβαια με το είδος (genre) του πονήματος.

Ο διαχειριστής ορολογικού υλικού θα πρέπει να έχει συνειδητοποιήσει το σημαντικό ρόλο της σωστής διαχείρισης Ορολογίας στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, να γνωρίζει τα διάφορα μοντέλα διαχείρισης ορολογικού υλικού, να έχει εμπειρία στη διαχείριση τόσο μονόγλωσσης όσο και πολύγλωσσης ορολογίας και ορολογικών πονημάτων, να προωθή τις συνεργασίες με παρεμφερή τμήματα οργανισμών και επιχειρήσεων καθώς και τη δημιουργία νέων εξειδικευμένων αλλά και την αξιοποίηση των υπάρχοντων σύγχρονων ορολογικών βάσεων δεδομένων, ορολογικών συλλογών και του διαδικτύου, να διαθέτει ικανότητες διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού καθώς ενδεχομένως θα κληθεί να δημιουργήσει εξειδικευμένες ομάδες εργασίας, διαχείρισης πιθανών συγκρούσεων αλλά και διάφορων νομικών θεμάτων, όπως η κατοχύρωση πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ. Ιδιαίτερη προσοχή θα

πρέπει να δώσει στο θέμα της τυποποίησης και επιχώριας προσαρμογής ορολογίας καθώς και λογισμικού, ενώ καθίσταται πλέον σαφές ότι ο σύγχρονος και επαγγελματίας διαχειριστής Ορολογίας θα πρέπει να διακρίνεται από ευελιξία όσον αφορά στην αξιοποίηση των ορολογικών πόρων, ορθή κρίση ως προς την εκτίμηση καταστάσεων και τη διεξαγωγή ελέγχων ποιότητας, αλλά κυρίως από ανοιχτούς γνωστικούς ορίζοντες προκειμένου να φέρει εις πέρας το ορολογικό έργο που του έχει ανατεθεί εντός συγκεκριμένων χρονικών ορίων. Καθίσταται έτσι απόλυτα σαφές ότι στην εποχή της ολοένα και αυξανόμενης εξειδίκευσης, ο πιστοποιημένος διαχειριστής Ορολογίας θα πρέπει είναι σε θέση να βοηθήσει στην επιστημονική εισαγωγή, μετάφραση και χρήση των ειδικών όρων ιδίως όταν, όσον αφορά στην ελληνική γλώσσα, παρατηρείται μια ολοένα και αυξανόμενη τάση όχι μόνο να χρησιμοποιούνται οι αγγλικοί -στη συντριπτική τους πλειοψηφία- όροι αμετάφραστοι ή μεταγεγραμμένοι, αλλά και να μεταβάλλεται συχνά η γραμματική και η σύνταξη της ελληνικής γλώσσας προς περισσότερο αγγλοπρεπείς τύπους κατά τη μετάφραση οικονομικών κειμένων.

Εφόσον η παραγωγή νέας γνώσης, άρα και ορολογίας, στην ελληνική γλώσσα είναι αρκετά δύσκολη καθώς εξαρτώμαστε όλο και περισσότερο από την εισαγωγή γνώσης, άρα και ορολογίας, κρίνεται απαραίτητη η ενδεδειγμένη επισκόπηση, η ανάλυση και η κατάλληλη σημασιοδότηση της νέας ορολογίας έτσι ώστε να κατανοούνται πλήρως οι όροι που ανακύπτουν διαρκώς. Εκ των ων ουκ άνευ, βεβαίως, θεωρείται η σωστή χρήση των γραμματικών και συντακτικών κανόνων της ελληνικής γλώσσας που συχνά γινόμαστε μάρτυρες της υπέρβασής τους. Στην πραγματικότητα βέβαια, αυτά αποτελούν ευσεβείς πόθους, καθώς με το συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό παραγωγής γνώσης και δημιουργίας ορολογίας τα περιθώρια τέτοιων διορθωτικών κινήσεων είναι υπερβολικά στενά. Η δημιουργία ίσως ενός ανεξάρτητου σώματος ή φορέα σε εθνικό επίπεδο επιφορτισμένου με το καθήκον της παραγωγής και διάχυσης των αναγκαίων τροποποιήσεων-προτάσεων σε πανεπιστημιακά τμήματα έως και μεταφραστικά γραφεία ή υπηρεσίες θα μπορούσε να αποτελέσει την κατάλληλη απάντηση στο διαρκώς ογκούμενο πρόβλημα των πρακτικών μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα. Παράλληλα, πάγιο χρέος της πολιτείας θα πρέπει να είναι η θέσπιση συγκεκριμένης εκπαιδευτικής, γλωσσικής και μεταφραστικής πολιτικής ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στη χρήση της ελληνικής γλώσσας και κατ' επέκταση κουλτούρας και να μην θεωρείται πανάκεια η απρόσκοπτη εισαγωγή ξένης γνώσης και ορολογίας.

7 Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Budin, G & S.E. Wright, (eds.). *Handbook of Terminology Management*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2001.

Cabré, T. *Terminology: Theory, Methods and Applications*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1999.

Gibbon, D. & I. Mertins & R.K. Moore (eds.). *Handbook of multimodal and spoken dialogue systems: Resources, Terminology and product Evaluation*, Massachusetts: Kluwer Academic Publishers, 2000.

Heymann, F.J. & C.G. Interrante (eds.). *Standardization of Technical Terminology: Principles and Practices*. Ann Arbor: American Society for Testing and Materials, 1983.

ISO 1087-1:2000, *Terminology work – Vocabulary – Part 1: Theory and application*.

ISO 704:2000, *Terminology work – Principles and methods*.

Kichigina, G. "The ways of penetration of Greek-Latin elements into English microbiology terminology" [in] G. Budin (ed.), *Multilingualism in specialist communication (Proceedings of the 10th European LSP Symposium, Vienna, 29 Aug. – 1 Sept., 1995 vol. 2)*, Vienna: International Network for Terminology, 1995.

Leicik, V. "Modern trends in the internationalization of terms" [in] J. Draskau & H. Picht (eds.), *Terminology Science and Terminology Planning (Theoretical issues of terminology science)*, Vienna: International Network for Terminology, 1992.

Rey, A. *Essays on Terminology*, Benjamin Publishing Company: Amsterdam / Philadelphia, 1995.

Sager, J. *A Practical Course in Terminology Processing*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1990.

Schmitz, K.D. "Indeterminacy of terms and icons in software localization" [in] E.A. Basseg (ed.), *Indeterminacy in Terminology and LSP*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007.

Sonneveld, H. & Loening, K. (eds.). *Terminology, Applications in interdisciplinary communication*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1993.

Strehlow, R.A. & S.E. Wright (eds.). *Standardizing Terminology for better communication: Practice, Applied Yheory and Results*, Philadelphia: American Society for Testing and Materials, 1993.

---. *Standardizing and harmonizing Terminology: Theory and Practice*. Philadelphia: American Society for Testing and Materials, 1995.

Ελληνική

Βαλεοντής, Κ. *Ανάλυση των βασικών αρχών της Τεχνικής Ορολογίας*, Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ), 1988.

ΕΛΟΤ 561.1:2006, *Ορολογική εργασία – Λεξιλόγιο – Μέρος 1: Θεωρία και εφαρμογή*.

Επιστημονική Επετηρίδα του ΤΞΓΜΔ 1999 – 2003, Κέρκυρα: 2004.

Κατσογιάννου, Μ., Ευθυμίου Ε. *Θεωρία, μέθοδοι και πρακτικές της ορολογίας*, Τόμος

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ: ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ», Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ), Εκδόσεις Καστανιώτη, 2003.

Κελάνδριος, Π. (επιμ.) *20 Χρόνια Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. – Επετειακός Τόμος*, Αθήνα: Δίαυλος, 2007.

---. *Η Μετάφραση των οικονομικών Κειμένων*. Αθήνα: Δίαυλος 2007.

Μπατσαλιά-Κόντη, Φ. «Θεωρητική Προσέγγιση και Προτάσεις Επίλυσης Προβλημάτων κατά τη Μετάφραση Εξειδικευμένων Κειμένων», [στο] *Τυποποίηση Ορολογίας. Πρακτικά διήμερου Ορολογίας*. Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1992.

Παπαβασιλείου, Π. «Η τεχνική μετάφραση στη σύγχρονη πραγματικότητα. Μια διεπιστημονική προσέγγιση» [στο] *Επιστημονική Επετηρίδα του ΤΞΓΜΔ 1999 – 2003*, Κέρκυρα: 2004.

Παπαρίζος, Χ. *Η Ελληνική Γλώσσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, 1997.

Παριανού, Α. «Διαπολιτισμική ειδική επικοινωνία» [στο] *Επιστημονική Επετηρίδα του ΤΞΓΜΔ 1999 – 2003*, Κέρκυρα: 2004.

---. "Globalization and Translation: The challenge for lesser languages" [στο] Κελάνδριος, Π. (επιμ.) *20 Χρόνια Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. – Επετειακός Τόμος*, Αθήνα: Δίαυλος, 2007.

Σελλά, Ε. «Εκπαίδευση και κατάρτιση των μεταφραστών στην Ορολογία» [στο] *20 Χρόνια Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. – Επετειακός Τόμος*, Αθήνα: Δίαυλος, 2007.

Τυποποίηση Ορολογίας. Πρακτικά διήμερου Ορολογίας. Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1992.

Χριστίδης, Α. (επιμ.) «*Ισχυρές*» και «*ασθενείς*» γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού τ.1*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, 1997.

---. (επιμ.) «*Ισχυρές*» και «*ασθενείς*» γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού τ.2*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, 1997.

Θάνος Μεντζελόπουλος

Καθηγητής Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Ε.Κ.Π.Α.

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Εξειδίκευσης από το Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιόνιου Πανεπιστημίου
Υποψήφιος Διδάκτωρ στο ως άνω Τμήμα

Δ/ση: Αίγιο, Αγ. Αθανασίου 59 – ΤΚ 25100

Ηλ.ταχ.: thanosmen@gmail.com